

HISTORIEN OM ET FØDEVARE- INSTITUT I KONSTANT UDVIKLING

FOR 50 ÅR SIDEN BLEV "LOV OM ET LEVNEDSMIDDELINSTITUT M.M." VEDTAGET OG DERMED KIMEN LAGT TIL EN STOR DEL AF DTU FØDEVAREINSTITUTTET. SIDEN HAR INSTITUTTET UDVIKLET SIG TIL AT VÆRE ET INTERNATIONALT FØRENDE FORSKNINGSinSTITUT, SOM INDGÅR I DET FORUDSEENDE BEREDSKAB, RÅDGIVER MYNDIGHEDER OG VIRKSOMHEDER OG BIDRAGER TIL AT UDDANNE NYE KANDIDATER PÅ FØDEVAREOMRÅDET.

- 6 -

AF HENRIK C. WEGENER, INSTITUTDIREKTØR

> **DTU FØDEVAREINSTITUTTET** blev formelt undfanget, da "Lov om et levnedsmiddelinstitut m.m." blev vedtaget den 5. juni 1959.

Forslaget om at oprette et centralt nationalt institut, der skulle styrke kontrollen med kemiske tilsætninger og forureninger i levnedsmidler, blev fremsat i en betænkning fra Sundhedsstyrelsen allerede i 1953. Det skete på baggrund af en række sager, der drejede sig om fødevareindustriens og landbrugets stigende brug af kemiske stoffer – eksempelvis tilsætning af antibiotika til fisk, anvendelse af hormoner til kastration af kyllinger, brug af pesticider til skadedyrsbekæmpelse og tilsætning af nye konserverings- og sødemidler til madvarer. >

STATENS LEVNEDSMIDDELINSTITUT I MØRKHØJ - OG TIDEN FØR

Der skulle gå ti år, fra loven om et levnedsmiddelinstitut blev vedtaget, til Statens Levnedsmiddelinstitut blev indviet i 1969 i egne bygninger på instituttets nuværende adresse i Mørkhøj.

I den mellemliggende periode blev der arbejdet med især vitamin- og pesticidanalyser og opbygning af en dokumentationstjeneste i tre geografisk adskilte enheder.

Det skete for det første i Statens Vitaminlaboratorium, som blev oprettet i 1931 og holdt til i lokaler i Københavns Sydhavn, der var udlånt af Otto Mønstedts Magarinefabrik.

For det andet blev en levnedsmiddel- og ernæringshygiejnisk informations- og litteraturtjeneste oprettet i Sundhedsstyrelsen i løbet af 1950'erne på baggrund af styrelsens betænkning om et centralt nationalt institut.

For det tredje blev Statens Laboratorium for Pesticidundersøgelser etableret i 1960 i lokaler stillet til rådighed af Statens Husholdningsråd på Amager som en direkte følge af loven om et levnedsmiddelinstitut.

50

ARKIVFOTO

- 7 -

EN AF DTU FØDEVAREINSTITUTTETS FORLØBERE, STATENS VITAMINLABORATORIUM, 1930'ERNE.

MEDARBEJDER I ET KEMISK LABORATORIUM EKSTRAHERER FISK. MIDT I 1970'ERNE.

› Et centralt levnedsmiddelinstitut skulle dels måle forekomsten af næringsstoffer og uønskede fremmed- og giftstoffer i levnedsmidler ved hjælp af avancerede kemiske analyser, dels foretage toksikologiske undersøgelser til vurdering af de sundhedsmæssige effekter af disse stoffer i maden. Samtidig skulle en dokumentationstjeneste indsamle og formidle viden til brugerne. Endelig indgik kostundersøgelser og rådgivning om kostens sammensætning som en del af det oprindelige lovforslag.

KONSTANT FAGLIG UDVIKLING

Hvor instituttet i begyndelsen primært fokuserede på næringsstoffer, tilsætningsstoffer og giftstoffer, er fokus – i takt med udviklingen på fødevarerområdet – blevet udvidet til også at omfatte genmodificerede organismer, kostvaner og ernæringsbetingede sygdomme.

I løbet af årene har instituttet løbende fået tillagt nye vigtige opgaver inden for området miljø og sundhed – ikke mindst vedrørende hormonforstyrrende stoffer. Inden for de senere år er aktiviteterne inden for fødevarer mikrobiologi og epidemiologi blevet kraftigt udvidet, og senest er fødevareteknologi blevet tilføjet som et helt nyt fagområde i instituttet.

FORSKNINGSBASERET RÅDGIVNING MED EFFEKT

Fødevarerområdet har i hele perioden været i en rivende udvikling, og instituttet har – gennem aktiv forskning, overvågning og deltagelse i internationale netværk – søgt at være på forkant med udviklingen. Det har været en helt nødvendig forudsætning for en af instituttets kerneopgaver: uafhængig, forskningsbaseret rådgivning af højeste kvalitet til såvel den offentlige som den private sektor, hvor risikovurdering af sundhedsskadelige stoffer fortsat udgør en væsentlig del.

Instituttet forsker i forreste linje inden for en lang række områder. Forskningen er ofte problem- og anvendelsesorienteret, og den er i mange tilfælde blevet brugt direkte til at udforme nationale og internationale programmer til fremme af fødevarers kvalitet og sikkerhed.

Instituttets arbejde har været med til at skabe det nuværende høje niveau af forbrugerbeskyttelse i Danmark og har samtidig bidraget til at skabe entydige rammer for fødevarerproducenterne – rammer baseret på sund videnskab frem for følelser.

KÆRT BARN HAR MANGE NAVNE

DTU Fødevarer instituttet har en sammensat fortid og en organisation, der gennem årene mange gange har skullet tilpasse sig skiftende ministerier, regeringer og rammebetingelser – og operere under mange forskellige navne.

Inden instituttet blev en del af Danmarks Tekniske Universitet, som hører under Videnskabsministeriet, har organisationen hørt under både Indenrigsministeriet, Miljøministeriet, Sundhedsministeriet, Fødevarerministeriet og Familienministeriet.

Instituttet udspringer også af en række organisationer, der har været både mindre og større, end instituttet er i dag – for eksempel Statens Vitaminlaboratorium, Statens Laboratorium for Pesticidundersøgelser, Statens Levnedsmiddelinstitut, Levnedsmiddelstyrelsen, Veterinær- og Fødevarerdirektoratet, Fødevarerdirektoratet og Danmarks Fødevarerforskning.

UNIKKE OVERVÅGNINGSDATA

Hvor sikker eller sund er vores mad? Instituttet har i en længere årrække været taget en række vigtige overvågningsopgaver for altid at kunne besvare disse spørgsmål. Blandt andet af danskernes kostvaner og forekomsten af sygdomsfremkaldende mikroorganismer og antibiotikaresistens i hele jord til bordkæden. Endvidere bidrager instituttet til overvågningen af sundhedsskadelige stoffer og til målinger af næringsstoffer i vores fødevarer. Resultaterne af overvågningen stilles løbende til rådighed for alle interessenter, og det har udviklet instituttet til at være det centrale referencepunkt for data inden for fødevarerområdet.

Overvågningen er sammen med instituttets akkrediterede laboratoriemetoder en vital del af det forudseende nationale fødevarerberedskab. Den gør det muligt at reagere hurtigt på uønskede udviklinger, der kan true befolkningens sundhed. Overvågningen er en forudsætning for, at instituttet kan udføre fagligt robuste risikovurderinger baseret på aktuel viden.

INTERNATIONALT FØRENDE

DTU Fødevarer instituttet har udviklet sig fra primært at være et nationalt institut til at være et internationalt førende forsknings- og videncenter på sit felt. Forskningen foregår i stigende grad i internationale netværk og konsortier.

Instituttets nationale arbejde er også på mange områder bragt ud i verden og blevet til internationale standarder – og lovgivning. Det er der mange eksempler på – lige fra opfindelsen af nye internationalt gældende analysemetoder, opbygningen af overvågningssystemer og udviklingen af principper for risiko-

DTU FØDEVAREINSTITUTTET

HAR UDVIKLET SIG FRA PRIMÆRT AT VÆRE ET NATIONALT INSTITUT TIL AT VÆRE ET INTERNATIONALT FØRENDE FORSKNINGS- OG VIDENCENTER PÅ SIT FELT.

DR. ERIK UHL, SOM PÅ BAGGRUND AF SIN POSITION I SUNDHEDSSTYRELSEN SPILLEDE EN CENTRAL ROLLE I OPRETTelsen AF STATENS LEVNEDESMIDDELINSTITUT

EN SAMMENSAT FORTID

Ud over mange skiftende tilhørsforhold og navneændringer har et par sammenlægninger og fusioner undervejs tilført nye, væsentlige forskningsområder til instituttet siden undfangelsen i 1959. Derfor har dele af organisationen en anden historie end den, der ellers er præsenteret på disse sider med udgangspunkt i vedtagelsen af "Lov om et levnedsmiddelinstitut m.m."

Da Danmarks Fødevareforskning blev etableret i 2004, skete det ved at lægge Fødevaredirektoratets Institut for Fødevaresikkerhed og Ernæring sammen med Danmarks Veterinærinstitut. En stor del af

DTU Fødevareinstituttets faglige aktiviteter inden for fødevarebårne zoonoser og epidemiologi har deres oprindelse i Danmarks Veterinærinstitut, som i 2008 kunne fejre 100-års-jubilæum.

Senest er fødevareteknologi blevet tilføjet som et nyt fagområde, da instituttet i 2008 fik tilført en enhed fra DTU Systembiologi som følge af fusionen med Danmarks Tekniske Universitet. Fødevareteknologien har en lang forhistorie inden for rammerne af DTU og kan spores tilbage til 1906, hvor den første lærestol på området blev oprettet.

- › vurdering til skabelse af det videnskabelige grundlag for internationale forbud mod forskellige gift- og smitstoffer i maden.

Instituttet spiller i dag en stor og vigtig rolle i det internationale arbejde for bedre fødevarerikkerhed: Verdenssundhedsorganisationen (WHO) har udpeget instituttet som samarbejdscenter inden for både kemisk og mikrobiologisk fødevarerikkerhed. Og i EU er instituttet udpeget til at være referencecenter på flere områder inden for fødevarerikkerhed. Det betyder, at instituttet er med til at udvikle de nye standarder for fødevarerikkerhed, som alle lande skal benytte, og at de internationale organisationer ofte spørger instituttet til råds.

Samtidig er instituttet med til at opbygge kapacitet i lande med ringere forhold end i Danmark. Inden for de seneste ti år har instituttet været med til at træne fødevarerikkerheder og eksperter fra mere end 100 forskellige lande. Det er med til at udbrede de høje danske standarder for fødevarerikkerhed til gavn for både forbrugere og industri i andre lande.

EN NY ÆRA: UDDANNELSE AF FØDEVAREINGENIØRER

DTU Fødevareinstituttet er med sin nuværende organisation resultatet af en fusion mellem Danmarks Fødevareforskning, en række andre sektorforsk-

INSTITUTTET ER MED TIL AT UDVIKLE DE NYE STANDARDER FOR FØDEVAREANALYSER, SOM ALLE LANDE SKAL BENYTTE, OG DE INTERNATIONALE ORGANISATIONER SPØRGER OFTE INSTITUTTET TIL RÅDS.

MYNDIGHEDSOPGAVER ER KOMMET OG GÅET

Statens Levnedsmiddelinstitut havde allerede fra begyndelsen myndighedsopgaver i begrænset omfang. Med tiden blev disse udvidet - og i 1985 blev instituttets navn derfor ændret til Levnedsmiddelstyrelsen.

For at skabe en enstrengt kontrol med fødevarerne fra jord til bord blev Veterinær- og Fødevaredirektoratet (senere blot Fødevaredirektoratet) etableret i 1997 ved at sammenlægge Levnedsmiddelstyrelsen og Veterinærdirektoratet. I Fødevaredirektoratet (senere Fødevarestyrelsen) blev de forskningsbaserede aktiviteter samlet i Institut for Fødevaresikkerhed og Ernæring.

For at adskille risikovurdering fra risikohåndtering blev Institut for Fødevaresikkerhed og Ernæring i 2004 lagt sammen med Danmarks

Veterinærinstitut. Dermed opstod Danmarks Fødevareforskning.

Adskillelsen af myndighedsansvar og rådgivnings- og forskningsaktiviteter skete på baggrund af diskussioner og gennem 1990'erne - blandt andet på grund af sagen om kogalskab, BSE, som havde understreget betydningen af, at der bør være en adskillelse mellem dem, der varetager den faglige vurdering af en risiko, og dem, der tager de politiske beslutninger om håndteringen af samme risiko. Ved fusionen mellem DTU og Danmarks Fødevareforskning - og dermed overflytningen af sidstnævnte til Videnskabsministeriet - har vi i Danmark opnået den hidtil højeste grad af adskillelse mellem de to aktiviteter. Det gør Danmark til et internationalt foregangsland.

› ningsinstitutioner og Danmarks Tekniske Universitet den 1. januar 2007. Som universitetsinstitut er instituttet gået ind i en ny æra, hvor det i høj grad skal bidrage til at uddanne kandidater inden for fødevarerområdet.

Instituttet har gennem årene akkumuleret en stor og praktisk anvendelig viden, som universitetsstuderende i fremtiden vil få glæde af at opleve på første hånd. DTU har i mere end 100 år forsket og undervist inden for fødevarerområdet, specielt i fødevarerprocesser og -teknologi. Efter fusionen med sektorforskningen fremstår DTU som et nationalt fyrtårn inden for fødevarerområdet, hvilket vil styrke fremtidens fødevarer kandidater fra universitetet.

Instituttet har også gennem alle årene bidraget til at uddanne nye forskere – blandt andet i form af ph.d.-studerende. Det er en aktivitet, som instituttet forventer at øge markant i de kommende år for at understøtte og udvikle instituttets forsknings- og rådgivningsaktiviteter.

FREMTID MED PERSPEKTIV

Der er rigeligt med udfordringer til DTU Fødevarer instituttet i fremtiden. Det skyldes ikke mindst, at fødevarerudbuddet er blevet mere komplekst på grund af blandt andet globaliseringen og den konstante udvikling i teknologier og processer i fødevarerproduktionen – samtidig med at udviklingen inden for bæredygtig og ”grøn” fødevarerproduktion for alvor har taget fart. Parallelt med denne grundlæggende ændring i måden, vores fødevarer produceres på, kommer så forbrugernes stigende ønsker om, at maden ikke blot skal holde os i live, men også gerne kunne sikre os et langt, slankt og sygdomsfrit liv – for eksempel i form af fødevarer tilsat sundhedsfremmende ingredienser.

Den forskningsbaserede risikovurdering og rådgivning er også fremover helt essentiel for at sikre forbrugernes fødevarer af høj kvalitet og sikkerhed. Desuden er det en forudsætning for, at industrien kan udvikle nye produkter og afsætte dem i et globalt marked baseret på ensartede og videnskabeligt dokumenterede standarder for sikkerhed og kvalitet.

Produktion af værdifulde fødevarer med et højt niveau af kvalitet og sikkerhed skal først og fremmest baseres på kompetente og veluddannede medarbejdere med både indsigt og udsyn. Også på dette punkt vil instituttet fremover gøre en forskel gennem sit bidrag til at uddanne fremtidens videnmedarbejdere til fødevarer sektoren. /

DEN FORSKNINGSBASEREDE RISIKOVURDERING OG RÅDGIVNING ER OGSÅ FREMOMER HELT ESSENTIEL FOR AT SIKRE FORBRUGERNE FØDEVARER AF HØJ KVALITET OG SIKKERHED.

LEVNEDSMIDDELSTYRELSENS PERSONALE FORAN MØRKHØJGÅRD 1. APRIL 1993. DTU FØDEVAREINSTITUTTET HAR I DAG CA. 375 MEDARBEJDERE.

DTU FØDEVAREINSTITUTTET ANNO 2009
DTU Fødevarer instituttet arbejder med fødevarerproduktion og folkesundhed inden for fire faglige indsatsområder: ernæring, fødevarer sikkerhed, fødevarer teknologi samt miljø og sundhed.

Arbejdet omfatter hele kæden fra primær landbrugsproduktion over den videre industrielle forarbejdning til tilberedning i forbrugernes hjem samt vurdering af fødevarer og miljøfaktorers effekter på menneskers sundhed.

MISSION

Det er DTU Fødevarer instituttets mission gennem forskning, rådgivning, undervisning, erhvervsamarbejde og innovation at:

- fremme fødevarer sikkerhed, fødevarer kvalitet og sunde kostvaner
- forebygge miljø- og kostrelaterede sygdomme hos mennesker
- sikre et forudseende beredskab til hurtig og effektiv løsning af aktuelle problemer på miljø- og fødevarer området.

VISION

Det er DTU Fødevarer instituttets vision inden for instituttets indsatsområder at være:

- et uafhængigt og internationalt førende forskningsinstitut
- den foretrukne leverandør af forskningsbaseret rådgivning til danske myndigheder
- en førende leverandør af forskningsbaseret rådgivning til internationale myndigheder
- en respekteret udbyder af relevant undervisning og træning på højt niveau
- anerkendt af dansk erhvervsliv som en kompetent og innovativ samarbejdspartner.

NEDSLAG I DTU FØDEVAREINSTITUTTETS HISTORIE

BEGIVENHEDER OG MILEPÆLE FRA 1959 TIL 2009

1959 <p>Folketinget vedtager lov nr. 182 om et levnedsmiddelinstitut m.m. den 5. juni. Kimen til en stor del af instituttet er dermed lagt.</p>	1960 <p>Statens Laboratorium for Pesticidundersøgelser oprettes som følge af lov om et levnedsmiddelinstitut.</p>	1961 <p>Møkhøjgårds jorde i Gladsaxe Kommune bliver købt for at bygge nyt og samle de geografisk spredte enheder, der skulle udgøre Statens Levnedsmiddelinstitut.</p>	1968 <p>Statens Levnedsmiddelinstitut bliver formelt etableret som en institution under Indenrigsministeriet.</p>
1969 <p>Statens Vitaminlaboratorium, Statens Laboratorium for Pesticidundersøgelser og Sundhedsstyrelsens levnedsmiddel- og ernæringshygiejniske informations- og litteraturtjeneste lægges sammen og flytter til Mørkhøj. Muligheden for at gennemføre toksikologiske undersøgelser tilføjes.</p>	1971 <p>Statens Levnedsmiddelinstitut overgår til det nyoprettede Ministerium for Forureningsbekæmpelse (senere Miljøministeriet).</p>	1973 <p>Folketinget vedtager lov om levnedsmidler om blandt andet Statens Levnedsmiddelinstitut.</p> <p>Instituttets forskere udarbejder den første danske positivliste for tilladte tilsætningsstoffer i fødevarer.</p>	1979 <p>Folketinget vedtager lov om kemiske stoffer og produkter, som med nye regler om klassificering og mærkning giver instituttet nye rådgivningsopgaver.</p> <p>En ny ernæringsenhed ved Statens Levnedsmiddelinstitut skal blandt andet arbejde med næringsstofanbefalinger, levnedsmiddeltabeller og kostundersøgelser.</p>
1981 <p>De første officielle næringsstofanbefalinger bliver offentliggjort i Danmark. De er baseret på instituttets samarbejde i Norden om fælles nordiske næringsstofanbefalinger.</p>	1983 <p>Instituttet udgiver i bogform de første officielle danske levnedsmiddeltabeller over næringsstofindholdet i danske fødevarer og begynder samtidig at gennemføre systematiske undersøgelser af næringsstoffer i de mest udbredte madvarer.</p>	1985 <p>Statens Levnedsmiddelinstitut skifter navn til Levnedsmiddelstyrelsen og gennemfører den første store nationale kostundersøgelse.</p>	1986 <p>Verdens første lov om genteknologi vedtages af Folketinget på baggrund af blandt andet Levnedsmiddelstyrelsens forarbejde og anbefalinger.</p>
1987 <p>Levnedsmiddelstyrelsen bliver overført til det nyoprettede Sundhedsministerium.</p>	1989 <p>Levnedsmiddelstyrelsen udgiver for første gang Drogelisten med risikovurderinger af planter, svampe og dele heraf, som bruges i kosttilskud og urtete.</p>	1991 <p>Sundhedsministeriet og Erhvervsministeriet deler den statslige ernæringsoplysning imellem sig. Levnedsmiddelstyrelsen får ansvar for sammenhængen mellem kost og sundhed/sygdom. Forbrugerstyrelsen fokuserer på de forbrugermæssige aspekter.</p>	1992 <p>EUs Zoonosedirektiv bliver vedtaget og fører til systematisk overvågning og årlige analyser af antibiotikaresistens og zoonoser i Danmark.</p>
1994 <p>Folketinget vedtager lov om zoonoser. Dermed inkluderes dyrebesebetingelserne i arbejdet om fødevarer og sikkerhed. Levnedsmiddelstyrelsen begynder at rådgive om sygdomsfremkaldende mikroorganismer og forrådnelsesbakterier i mad.</p>	1995 <p>DANMAP programmet sættes i gang med det formål at overvåge forbruget af antibiotika og forekomsten af antibiotikaresistente bakterier i dyr, fødevarer og mennesker.</p>	1997 <p>Levnedsmiddelstyrelsen lægges sammen med Veterinærnæringsdirektoratet og bliver til Veterinær- og Fødevedirektoratet under det nyoprettede Fødevareministerium.</p>	2000 <p>Veterinær- og Fødevedirektoratet ændrer navn til Fødevaredirektoratet.</p> <p>Forsknings- og overvågningsarbejdet inden for antibiotikaresistens fører til udnævnelsen som WHO Collaborating Centre på området.</p>
2002 <p>Fødevaredirektoratet samler sine forsknings- og risikovurderingsaktiviteter i Institut for Fødevarer og Ernæring.</p> <p>Fødevaredatabanken, www.foodcomp.dk, lanceres og gør de officielle levnedsmiddeltabeller offentligt tilgængelige på nettet.</p>	2003 <p>Forsknings- og overvågningsarbejdet inden for antibiotikaresistens fører også til udnævnelsen som EU referencelaboratorium.</p>	2004 <p>Fødevaredirektoratets Institut for Fødevarer og Ernæring og Danmarks Veterinærinstitut fusioneres til Danmarks Fødevareforskning. Institutionen overføres til det nye Familie- og Forbrugerministerium. Fusionen udvider markant aktiviteterne inden for fødevaremikrobiologi og epidemiologi.</p>	2005 <p>Instituttet bliver valgt som EFSA Zoonosis Collaborating Centre og får blandt andet til opgave hvert år analysere og sammenskrive data fra samtlige EU-lande om forekomst af fødevarerelaterede sygdomme i dyr, fødevarer og mennesker.</p>
2007 <p>Danmarks Fødevareforskning fusioneres med en række andre sektorforskningsinstitutioner og Danmarks Tekniske Universitet, hvilket fører til etableringen af DTU Fødevareinstituttet og DTU Veterinærinstituttet. Instituttet overgår til Videnskabsministeriet.</p>	2008 <p>Den Europæiske Fødevarerikkerhedsautoritet udpeger DTU Fødevareinstituttet som EFSA samarbejdscenter i Danmark.</p>	2009 <p>DTU Fødevareinstituttet overtager området "food production engineering" fra DTU Systembiologi og tilføjer dermed fødevareteknologi som et nyt fagområde.</p>	2009 <p>DTU Fødevareinstituttet fejrer 50-året for instituttets undfangelse.</p>